

سمبولیسم عدد نه در میان تورکان

در طول تاریخ، اعداد به انحاء مختلف انسان ها را به خود مشغول داشته و در این باره انسان ها نیز به تخیل و سمبولیزه کردن آنها پرداختند. اعدادی مانند 2، 3، 4، 7، 9، 12، 13، 40 از جمله این اعداد هستند. در این میان عدد 9 در میان تورکان باستان و تورکان معاصر از اهمیت فراوان برخوردار بوده و اصولاً زندگی تورکان بر مدار نه بوده است.

دقیقاً علت تقدس عدد نه در میان تورکان مشخص نیست شاید زاده شدن انسان پس از نه ماه و نه روز پس از انعقاد نطفه علت این امر باشد. به فرض صحیح بودن این تئوری می توان حدس زد تورکان از باستان ترین ایام تا حال توانسته اند با تشخیص نوعی نظم در طبیعت با درک پربودیک بودن این نظم حول عدد 9 آشنا شده و آنرا به عنوان يك عدد مقدس در 9 میان تورکان تعمیم دهند. با مطالعه ی تاریخ تمدن تورکان از تورکان باستان تا همین اواخر در می یابیم اهمیت عدد 9، همچنان در طول تاریخ پابرجا بوده است.

اولین تمدن شناخته شده جهان از آن سومریان پروتورک می باشد. طبیعی است عدد مقدس 9 نیز در میان تورکان – 1 سومری رایج باشد. مثلاً در میان سومری ها در هر برج دروازه ایستر (الهه ی عشق از مصدر ایسته مك) 9 ردیف حیوان نقش گردیده بود. شامل گاوهای زرد طلایی با یال ها و منگوله های آبی و شاخهای سبز، شیرهای زرد رنگ با خال های سفید که همه در زمینه ای آبی نقاشی شده بودند. می دانیم شاخ از مظاهر قدرت آسمانی تورکان و رنگ آبی، رنگ تقدس در میان جوامع تورک محسوب می شود.

در میان قبایل تورک ساکن تورکستان به قبیله دوققوز اوغوز نیز برمی خوریم. قبایل اوغوز مرکب از 24 قبیله از 2 _ در کتیبه های اورخون در میان دوققوز اوغوزان از مراسم یوغ (عزاداری) به دوققوز اوغوز ها منشعب شده اند. مناسبت مرگ آلپ ارتونقا که در شاهنامه افراسیاب خوانده شده یاد شده است.

در کتاب وزین دده قورقود شاهکار ادبی تورکان نیز عدد 9 به نحو بارزی دیده می شود. در داستان «قازان بگ _ 3 اوغلی اوروز بگین توتساق اولدوغی بویی بیان انده ر خانیم هئی» از کتاب دده قورقود داریم: «بیر گون اولاش اوغلی قازان بگ بیئرینده ن تورمیشدی قارا بیئرین اوزه رینه اوتاق لارین تیکدیر میشدی. بین بیئرده اییک خالچاسی دوشنمیشدی. آلا سایودن گؤک یوزینه آشانمیشدی. توقسان تومن گنج اوغوز صؤحبینه دیریلیمیشدی. آغزی بؤیوک خومره لر اورتالیغا سالینمیشدی. توققوز بیئرده بادیه لر قوریلیمیشدی. آلتون آباق صراحیلر دیریلیمیشدی. توققوز قارا گؤزلی اؤرمه ساچلی، اللری بیله گینده ن قینالی، بارماق لاری نیگارلی، بوغازلاری بیر قاریش کافر قیزلاری آل شرابی آلتون آباغا قالین. اوغوز بگلرینه گزديره ر لردی» در این متن دختران نه گانه با جامهای شراب دیده می شود.

در اعتقاد شامانیسمی تورکان باستان «بای اولگن» بر بلند ترین نقطه ی آسمان نهم بر قله کوه قرار گرفته است _ 4

در کتاب وزین دیوان لغات الترك نوشته محمود کاشغری اولین تورکولوژ جهان در ماده ی توققوز توغلوق خان _ 5 چنین آمده است: «خاقان و ملک دارای توققوز توغ یعنی دارای نه درفش و بر نه درفش چیزی نمی افزایند و هر چند که ولایت و مقام بیشتر شود به همان نه فال نیک گیرند و شگون دارند. و این علم ها و درفش های نه گانه را از دیبا یا حریر «نارنجی رنگ سازند نیکو فالی را».

امیر تیمور که به حق وارث امپراطوری فرهنگی _ سیاسی تورکان بود نیز به رسم اجدادش عدد نه را مقدس می _ 6 شمرد. وی پس از فتح دمشق از مردم تحف و هدایایی جمع کرد و این تحف را «دوقوزات» یعنی نه تا از هر جنس می نامید.

در دیرین ترین متن ادبی مغولان که خویشاوند فرهنگی تورکان هستند چنین آمده است: «چنگیز رو به آفتاب می _ 7 نمود و کمربند خود را بر گردن انداخته و کلاه را در دست گرفته به سینه خود می زد و نه بار در برابر آفتاب سجد می کرد و سپس جرعه افشانی و نیایش می نمود». درباره تاریخچه ی جرعه افشانی در میان تورکان و سمبولیسم آن مقاله دیگری در دست تهیه است. این رسم دیرین ترکان در میان یونانی ها و فارس ها نیز رسوخ کرده است.

در تاریخ جهان آرا که درباره ی امپراطوری آذربایجان دوره ی شاه اسماعیل خطایی نوشته شده داریم: «اویماق _ 8 مغول نه نفرند بدان جهت تورکان عدد توقوز را معتبر دانند. گفتنی است اویماق تاتارها نیز هشت نفر بود بدین جهت عدد هشت نیز به مثابه ی سمبول تورکان تاتار انتخاب شده بود. محمد امین رسول زاده بانی جمهوری آذربایجان پرچم

رسمی آذربایجان را منقوش به ستاره هشت پر نمود چرا که تا چندی پیش ترکان آذربایجان در میان روسها به تاتار مشهور بودند. ستاره هشت پر در میان ایلامیان پروتورک نیز اهمیت داشت و ساختمان کاخ خورشید نادر در کلات که هنوز هم موجود است بصورت هشت گوش ساخته شده است. می دانیم نادر شاه افشار دارای شعور ملی بوده و به ترك بودن خود افتخار می کرده است

امپراطوری ایلخانی نیز که تمام آسیا را تحت تسلط خود گرفته بود نیز عدد نه را عددی مقدس می شمرد مثلاً 9_ قوبیلای تمام هدایا را با مضربی از عدد 9 دریافت می کرد. مارکوپولو سیاح ونیزی که به این مساله اشاره کرده است همچنین می نویسد: « سارق در میان ترکان اگر مستحق مرگ نباشد جزایش چوپ و فلک می باشد می تواند مجازات .»خود را بازخريد کند. در این صورت باید نه برابر قیمت شی مسروقه را بپردازد

سپاه مغول در جنگی که به قصد حمله به ارمنستان در سال 1241 م انجام دارند پس از پیروزی بر دشمن از هر 10_ پیکر افتاده دشمن يك گوش کردند و نه کیسه بزرگ را از آن انباشتند

در میان تورکان تورکمن نیز همین رسم دیده می شود مثلاً مهریه دختران ترکان بر مدار نه بود « دو نه طلا، سه 11_ نه طلا...» دخترخان و طورها و سایر اعیان تا نود دوقوز طلا بر قرار می شد

بعضی از مورخین هم عدد اولاد یافت «: در کتاب نفیس « سنگلاخ » که در عهد نامه نادر شاه نوشته شده داریم 12_ هدیه و پیشکش را از هر جنس که باشد نه نه ترتیب می دهند لهذا هدیه و پیشکش را نیز که ابوالترك است نه شمرده اند را نیز بالمجاز «توقوز» نامند. و موافق شرع نبوی نیز مزیت عدد نه عدد دیگر وضوح دارد زیرا که عدد اسماء حسنی «الهی نود و نه است» در همانجا ذیل لغت توقوز اتابك داریم: «کنایه است از آبا علوی که عبارت از نه فلک باشد

طرخان از جمله القاب مهم در سیستم اجتماعی ترکان بوده که دارنده این لقب از «نه» امتیاز برخوردار بود. نام 13_ پدر معلم ثانی افتخار فلسفه ترك حکیم ابونصر فارابی ، محمد طرخان بوده است در پرچم رسمی ترکان چچن نیز گرگی با نه ستاره در اطرافش دیده می شود 14_

در میان دریاچه اورمیه جزیره ای به نام « دوققوزلار » دیده می شود و در خود شهر اورمیه یخ خانه ای به نام 15_ دوققوز پله وجود دارد

در میان تورکان قاجار نیز عدد 9 از اهمیت برخوردار بود بطوریکه به مناسبت ورود مظفرالدینشاه از اروپا به 16_ سرحد نه طاق نصرت به افتخار وی برپا داشتند

رسم تقدیس عدد نه به میان یونانیان نیز رسوخ یافته است. این رسوخ بی شك از طریق تورکان اسکیت انجام یافته 17_ مار نه سری است که به دست هرکول کشته می شود « است بطوریکه در اساطیر یونان « هیدرا

در اشعار ظهیر فارابی نیز داریم: نه کرسی فلک نهد اندیشه زیر پای تا بوسه بر رکاب قیزیل ارسلان زند 18_

توحید ملک زاده دیلمقانی